

Sp. zn.	1400/2020/VOP/KK	Vážená paní
Č. j.	KVOP-42096/2020	Mgr. Ivana Žáčková
Datum	5. října 2020	ředitelka odboru Kancelář ústředního ředitele
		Česká správa sociálního zabezpečení
		Křížová 25
		225 08 Praha 5

Vážená paní ředitelko,

dovoluji si Vás seznámit se závěry šetření zahájeného na základě podnětu paní A., bytem xxxx (dále také „stěžovatelka“), ve věci postupu České správy sociálního zabezpečení (dále také „ČSSZ“) při rozhodování o invalidním důchodu.

Šetřením jsem zjistil následující pochybení ČSSZ:

- (1) V posudku o invaliditě ze zjišťovací lékařské prohlídky, která se uskutečnila dne 19. 7. 2006 na Okresní správě sociálního zabezpečení Přerov (dále také „OSSZ Přerov“), posudkový lékař neodůvodnil stanovení data vzniku invalidity stěžovatelky dnem 2. 5. 2006. Lékař stanovil vznik invalidity nejspíše ke dni hospitalizace v psychiatrické léčebně či ke dni požadovaného přiznání důchodu. Současně přitom konstatoval, že stěžovatelka je již pět let pravidelně léčena na psychiatrii, byla opakovaně hospitalizována. Vývojem onemocnění stěžovatelky a významem její předchozí psychiatrické péče pro posudkové hodnocení se však lékař v posudku vůbec nezabýval.

Toto pochybení již ČSSZ na základě mnou zahájeného šetření napravila. Vyvolala mimořádnou kontrolní lékařskou prohlídku, která se uskutečnila na OSSZ Přerov dne 20. 7. 2020. Jejím výsledkem je změna data vzniku invalidity. Posudková lékařka uznala stěžovatelku plně invalidní již od 26. 1. 2001 a od 1. 1. 2010 potom invalidní pro invaliditu třetího stupně. Posudek ze dne 20. 7. 2020 popisuje průběh a vývoj onemocnění stěžovatelky a posudkové závěry jsou dostatečně zdůvodněné. Na základě posudku přiznala ČSSZ stěžovatelce rozhodnutím ze dne 31. 7. 2020 invalidní důchod pro plnou invaliditu od 26. 1. 2001.

- (2) **ČSSZ nesprávně stanovila období, za které stěžovatelce poskytla doplatek důchodu.** Důchod doplatila za dobu od 30. 4. 2015, tj. pouze za dobu pět let nazpět ode dne mého oznámení o zahájení šetření. Při prvním posouzení zdravotního stavu stěžovatelky dne 19. 7. 2006 však posudkový lékař pochybil, když v posudku nezdůvodnil datum vzniku invalidity. Dopustil se tedy nesprávného postupu, v jehož důsledku přiznala ČSSZ stěžovatelce invalidní důchod od pozdějšího data, než od kterého jí náležel. Vzhledem k zavinění orgánu sociálního zabezpečení neplatí

pro doplatek důchodu pětileté omezení a ČSSZ měla důchod stěžovatelce doplatit za dobu ode dne požadovaného přiznání důchodu, tedy od 2. 5. 2006.

Této problematice se budu dále ve zprávě podrobněji věnovat.

Stěžovatelka se na mě obrátila se žádostí o přezkoumání svého invalidního důchodu. Uvedla, že onemocnění u ní propuklo již při studiu na střední škole. Ke zhoršení zdravotního stavu došlo v roce 2000, po porodu. Byla opakovaně hospitalizována. K podnětu doložila pouze posudková zhodnocení z roku 2013 a 2016. Proto jsem zahájil šetření.

Na zahájení mého šetření reagovalo oddělení stížností ČSSZ zasláním spisové dokumentace a poskytnutím vyjádření ze dne 22. 6. 2020 na základě recenze případu provedené v součinnosti s odborem lékařské posudkové služby ČSSZ (dále také „odbor LPS ČSSZ“). Oddělení stížností sdělilo, že posudek ze dne 19. 7. 2006 není přesvědčivý. Posudkový lékař se nezabýval vyhodnocením dopadu zdravotního postižení na schopnost soustavné výdělečné činnosti s možností vzniku invalidity před datem 2. 5. 2006. Byla proto vyvolána mimořádná kontrolní lékařská prohlídka za účelem vypracování přesvědčivého a přezkoumatelného posudku se zaměřením na objektivní stanovení data vzniku invalidity.

Ze spisové dokumentace vyplývá, že při posouzení zdravotního stavu na OSSZ Přerov dne 19. 7. 2006 byla stěžovatelka uznána invalidní pro schizofrenii, těžké postižení. Posudkový lékař v posudku neuvedl, na základě jaké skutečnosti stanovil počátek invalidity ke dni 2. 5. 2006. Přitom ale v posudkovém hodnocení konstatoval, že stěžovatelka je dlouhodobě léčena na psychiatrii, byla opakovaně hospitalizována. Vývojem onemocnění se lékař v posudku vůbec nezabýval, a přestože mu byla známa dlouhodobost psychiatrické péče o stěžovatelku, a tedy i dlouhodobost jejího onemocnění, nevyjádřil se k jejímu významu pro posudkové hodnocení. Datum vzniku invalidity odpovídá jednak datu počátku hospitalizace v psychiatrické léčebně, ale současně i datu v žádosti požadovaného přiznání invalidního důchodu. Uvedení data vzniku invalidity je bez jakéhokoli dalšího vysvětlení nepřesvědčivé a vyvolává pochybnosti o správnosti stanovení data vzniku invalidity.

Posudek o invaliditě je přitom stěžejním podkladem pro vydání rozhodnutí o invalidním důchodu, proto také na jeho obsah platná právní úprava i judikatura správních soudů kladou poměrně vysoké požadavky. Vyhláška č. 359/2009 Sb. zakotvuje, že posudkový lékař musí do posudku o invaliditě uvést mimo jiné odůvodnění výsledku posouzení zdravotního stavu a míry poklesu pracovní schopnosti.¹ Odůvodnění posudkového závěru je tedy nezbytnou náležitostí posudku o invaliditě. Součástí výsledku posouzení je také den vzniku invalidity.² **Okamžik vzniku invalidity má zásadní význam pro posouzení podmínek**

1 Ustanovení § 7 písm. g) vyhlášky č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity).

2 Ustanovení § 7 písm. f) bodu 4 vyhlášky č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity).

vzniku nároku na invalidní důchod. Jeho stanovení proto musí být přesvědčivě odůvodněno. Ustálená judikatura správních soudů po posudcích vyžaduje úplnost a přesvědčivost, což platilo i před přijetím vyhlášky č. 359/2009 Sb. To znamená, že posudkový lékař musí zjistit všechny posudkově významné skutečnosti, a za tím účelem si opatřit všechny nezbytné podklady ze zdravotnické dokumentace pojištěnce, případně také provést vlastní vyšetření jeho zdravotního stavu. Posudkový lékař se musí přesvědčivě vypořádat se všemi zjištěnými skutečnostmi, které by mohly být významné pro posouzení zdravotního stavu, a řádně odůvodnit závěry, k nimž dospěje. Pokud posudek neuvádí všechny rozhodné skutečnosti, není úplný. A jestliže neobsahuje náležité odůvodnění posudkových závěrů, není přesvědčivý. Pokud posudek nenaplnuje požadavek úplnosti a přesvědčivosti, zakládá tato skutečnost vadu správního řízení.

Jak jsem již uvedl výše, mimořádná kontrolní lékařská prohlídka se uskutečnila na OSSZ Přerov dne 20. 7. 2020. Jejím výsledkem je posudek, v němž se posuzující lékařka podrobně zabývala hospitalizacemi stěžovatelky na psychiatrii od roku 2000. Oproti posouzení ze dne 19. 7. 2006 změnila datum vzniku invalidity, které stanovila dnem ukončení první hospitalizace stěžovatelky na psychiatrii, tj. dnem 26. 1. 2001. ČSSZ potom rozhodnutím ze dne 31. 7. 2020 přiznala stěžovatelce od 26. 1. 2001 plný invalidní důchod a od 1. 1. 2010 invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně. Stěžovatelce poukázala doplatek důchodu za dobu pět let nazpět ode dne mého oznámení o zahájení šetření.

Pochybení při posuzování zdravotního stavu a pracovní schopnosti stěžovatelky tedy sice ČSSZ napravila, ale dopustila se přitom dalšího pochybení, když nesprávně stanovila rozsah doplatku důchodu.

Nárok na důchod nezaniká uplynutím času, zaniká však nárok na výplatu důchodu nebo jeho části.³ Zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od kterého náleží, důchod se zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží. Důchod nebo jeho zvýšení se přitom doplatí nejvýše pět let nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na důchod nebo jeho zvýšení. Důchod nebo jeho zvýšení se však doplatí ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, v případě, že důchod nebyl přiznán nebo byl vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od kterého náleží, v důsledku nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení.⁴ Lhůta pro zpětné doplacení důchodu je tedy pětiletá, v případě zavinění orgánu sociálního zabezpečení má ale příjemce důchodu nárok na příslušný doplatek bez časového omezení.⁵

3 Ustanovení § 55 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

4 Ustanovení § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

5 S účinností od 1. 1. 2009 došlo k prodloužení lhůty, do 31. 12. 2008 totiž byla pouze tříletá, a to bez ohledu na důvod, pro který důchod předtím nebyl přiznán nebo byl vyplácen v nižší částce. Za dobu před 1. 1. 2009 se však důchod nebo jeho zvýšení doplatí ve výši, v níž důchod správně náležel, nejvýše v rozsahu stanoveném právními

K rozsahu poskytnutého doplatku se dne 4. 9. 2020 oddělení stížností ČSSZ nevyjádřilo. Již ve svém vyjádření ze dne 22. 6. 2020 však uvedlo, že dle tehdy platné metodiky se posuzování zdravotního stavu provádělo dle aktuálních odborných nálezů (ne starších než šest měsíců) a posuzování zdravotního stavu do minulosti se provádělo jen na základě požadavku posuzovaného, který byl obvykle uveden v žádosti o invalidní důchod.

S tímto stanoviskem nesouhlasím. Posudkový lékař při prvním posouzení dne 19. 7. 2006 nezdůvodnil žádným způsobem stanovení data vzniku invalidity. Přestože mu bylo známo, že je stěžovatelka dlouhodobě sledována na psychiatrii a byla opakovaně hospitalizována, k vývoji onemocnění a posudkovému významu jeho dlouhodobosti se vůbec nevyjádřil. Už tím se dopustil pochybení. Ostatně, neodůvodnění stanovení data vzniku invalidity uznalo i oddělení stížností v první reakci na moje oznámení o zahájení šetření po recenzi případu provedené v součinnosti s odborem LPS ČSSZ. Navíc je u duševních onemocnění, vzhledem k jejich postupnému a plíživému rozvoji, třeba se důsledně zabývat vývojem onemocnění a jeho dopadem na pracovní schopnost, což může zahrnovat období více let.

Ve spisové dokumentaci je založen i lékařský nález ošetřující lékařky ze dne 7. 7. 2006, podle kterého je stěžovatelka léčena pravidelně na psychiatrii již od porodu, od této doby nebyla medikace nikdy vysazena. Hospitalizována byla vždy po zhoršení stavu, celkem čtyřikrát. Po porodu byla čtyři roky na mateřské dovolené, poté si našla místo v supermarketu (doplňování zeleniny), což však nezvládala a po dvou týdnech skončila na úřadu práce. Posudkový lékař tedy měl věnovat pozornost rovněž těmto skutečnostem, neboť mohou mít posudkový význam.

Na postup při vydání posudku se mimo jiné vztahují také základní zásady činnosti správních orgánů.⁶ Součástí správního orgánu je i posudkový lékař, i on tedy musí postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.⁷

Z prvního vyjádření oddělení stížností ČSSZ je zřejmé, že pochybnosti o dostatečném zjištění stavu věci měl i odbor LPS ČSSZ, který provedl recenzi případu. Jinak by nevyvolal mimořádnou kontrolní lékařskou prohlídku zaměřenou na objektivní stanovení data vzniku invalidity. Pokud by odbor LPS ČSSZ v rámci recenze posudkové dokumentace či posudková lékařka při mimořádné kontrolní lékařské prohlídce byly schopny alespoň dodatečně vznik invalidity dnem 2. 5. 2006 řádně a přesvědčivě odůvodnit, jistě by tak učinily.

Zjistím-li pochybení v řízení o invalidním důchodu, které se týká posouzení zdravotního stavu, konkrétně nepřesvědčivého či zcela chybějícího odůvodnění data vzniku, změny či zániku invalidity, nikdy nepožaduji změnu tohoto data. Zpochybňovat medicínskou stránku věci mi ostatně ani nepřísluší. Zabývám se jen náležitostmi posudku

předpisy účinnými ke dni 31. 12. 2008, který činil zmíněné tři roky. Za dobu před 1. 1. 2009 tedy lze doplatek poskytnout nejdříve od data 1. 1. 2006.

6 Ustanovení § 16a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a § 154 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

7 Ustanovení § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

a odůvodněním posudkových závěrů. Navrhovaná opatření k nápravě se tedy vždy vztahují k přesvědčivosti odůvodnění.

ČSSZ ve věci rozsahu doplatku argumentuje tehdy platnou metodikou, avšak já tuto argumentaci odmítám. Posudkové závěry musejí být objektivně podloženy a na základě těchto podkladů také odůvodněny, jinak by rozhodnutí ČSSZ o invalidních důchodech byla nepřezkoumatelná. Z vyjádření ČSSZ ze dne 22. 6. 2020 vyplývá, že posudek o invaliditě není přesvědčivý a zcela v něm chybí zdůvodnění data vzniku invalidity.

Shrnu-li výše uvedené, při prvním posouzení zdravotního stavu stěžovatelky dne 19. 7. 2006 se posudkový lékař OSSZ Přerov dopustil pochybení. V posudku nezdůvodnil stanovení data vzniku invalidity dnem 2. 5. 2006. Přestože mu byla známa dlouhodobost léčby stěžovatelky na psychiatrii, nevyjádřil se k její relevanci pro posudkové hodnocení. Posudkový lékař se tedy dne 19. 7. 2006 dopustil nesprávného postupu, v jehož důsledku přiznala ČSSZ stěžovateli invalidní důchod od pozdějšího data, než od kterého náležel. Vzhledem k zavinění orgánu sociálního zabezpečení neplatí pro doplatek důchodu stěžovatelce pětileté omezení, a ČSSZ jí tedy měla důchod doplatit již za dobu od 2. 5. 2006.

Vážená paní ředitelko, podle § 18 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, **Vás žádám, abyste se v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení této zprávy vyjádřila k pochybení, které spočívá v nesprávně stanoveném období, za něž ČSSZ poskytla stěžovateli doplatek důchodu, a informovala mě o přijatých opatřeních k nápravě.**

Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro moje závěrečné stanovisko.

O výsledku šetření současně vyrozumívám i stěžovatelku.

S pozdravem

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)